



Nyhetsbrev oktober/november

År 2023

Välkomna till ett nyhetsbrev som innehåller nyheter i korthet om social hållbarhet, jämställdhet, mångfald, arbetsmiljö och inkludering.

Hör av dig om du vill att fler ska ta del av infon eller om du vill avbeställa brevet. Har du synpunkter eller önskemål, mejla gärna.
info@euroquality.se

Utrikes födda upplever sin arbetsmiljö sämre än inrikesfödda

I ett regeringsuppdrag sammanställer vi kunskap om särskild utsatthet för arbetsrelaterad stress och arbetsmiljörelaterad ohälsa baserat på etnisk tillhörighet/hudfärg och religion eller annan trosuppfattning.

Bakgrund

Myndigheten för Arbetsmiljökunskap har ett regeringsuppdrag om att inhämta och sammanställa kunskap om samband mellan vissa gruppers utsatthet och arbetsrelaterad stress. Uppdraget ska ha särskilt fokus på kunskap om arbetsmiljö och vilken betydelse utsatthet till följd av etnisk tillhörighet, hudfärg och religion eller annan trosuppfattning kan ha för individens hälsa. En god arbetsmiljö främjar arbetstagares hälsa och utveckling som i sin tur bidrar till att fler kan arbeta och ger därmed effekt på individnivå, organisationsnivå och samhällsnivå.

Att utsättas för olika typer av negativ särbehandling och att tillhöra en särskilt utsatt grupp i ett samhälle som är strukturerat utifrån hierarkier och ojämlikheter baserade på exempelvis etnisk tillhörighet, bidrar till stress och ohälsa. Detta gäller inte minst inom arbetslivet, där tillgänglig forskning – både från Sverige och från jämförbara västländer – pekar på att personer ur vissa minoritetsgrupper baserat på etnisk tillhörighet generellt sett är mer utsatta för fler fysiska faror och arbetar under sämre psykosociala förhållanden i sin arbetsmiljö jämfört med majoritetsbefolkningen.

Det finns internationell forskning om särskild utsatthet för arbetsrelaterad stress för vissa grupper baserat på etnisk tillhörighet och religion. I relation till det svenska

utsatthet i relation till arbetsmiljö och arbetsrelaterad stress. Det saknas också systematiska sammanställningar av kunskapsläget avseende olika typer av förebyggande insatser och aktiva åtgärder på området.

Syfte och mål

ska resultera i en kunskapssammanställning som i sin tur kan bidra med kunskap i regeringens arbete med att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering som en del av Agenda 2030 och delmål (8:8) som handlar om att skydda arbetstagarnas rättigheter och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla.

Målet är att öka kunskap om eventuella sambandet mellan utsatthet baserat på etnisk tillhörighet, hudfärg och religion eller annan trosuppfattning och arbetsrelaterad ohälsa.

I regeringsuppdraget anges att den sammanställda kunskapen ska spridas på ett sådant sätt att den kan utgöra ett stöd för arbetsgivare, skyddsombud och andra förtroendevalda på arbetsplatser i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Projektet ska även ta hänsyn till jämställdhetsperspektivet i den sammanställda kunskapen.

Slutredovisning Arbetsmarknadsdepartementet: 1 mars 2024

<https://mynak.se/projekt/vissa-gruppers-utsatthet-for-arbetsrelaterad-stress-och-arbetsmiljorelaterad-ohalsa/>

Arbetsvillkor för 2022 års data

Nyckeltalsinstitutet har sedan 1996 kartlagt och analyserat rådande arbetsvillkor i svenskt arbetsliv vad gäller attraktivitet, jämställdhet och hälsa. I dagsläget består databasen av över 780 000 medarbetares arbetsvillkor fördelat på nästan 400 företag och organisationer med över 20 tillgängliga branschjämförelser. Databasens storlek motsvarar mer än 15 procent av alla som arbetar i svenskt arbetsliv.

[Nyckeltalsinstitutets-Branschsammanställning 2023.pdf](#)

Kampen mot diskriminering: nya regler för att stärka de nationella organen för främjande av likabehandling

Utskotten i EU har antagit nya regler för kvinnors rättigheter och sysselsättning för att ge nationella jämställdhetsorgan mer makt, resurser och oberoende.

Ledamöterna vill att [nationella likabehandlingsorgan](#) - offentliga institutioner som skyddar och ger stöd till dem som utsätts för diskriminering - ska vara helt oberoende av yttre påverkan när de utför sina uppgifter, beslutar om sina mål och åtgärder, och i synnerhet när det gäller deras rättsliga struktur, ansvarsskyldighet, budget, personal, kommunikation och organisation.

Parlamentets förslag till ståndpunkt [om förslaget till lag om](#) införande av nya normer för jämställdhetsorgan antogs av utskottet för kvinnors rättigheter och sysselsättning med 48 röster för, 8 emot och 7 nedlagda röster.

Tillräckliga resurser behövs för att arbeta effektivt. Bristen på tillräckliga och stabila mänskliga, materiella, tekniska och ekonomiska resurser hämmar likabehandlingsorganens förmåga **att arbeta effektivt**

Medlemsländerna bör därför se till att dessa organ får tillräcklig finansiering, kan anställa den kvalificerade personal som krävs och har lämpliga lokaler och lämplig infrastruktur för att kunna utföra sina uppgifter på ett effektivt sätt. Likabehandlingsorganen bör också kunna sköta sin ekonomi självständigt.

Stöd till personer som har upplevt diskriminering Enligt parlamentets förslag till ståndpunkt måste medlemsstaterna se till att likabehandlingsorganen kan ge

kostnadsfritt stöd **till personer som har utsatts för diskriminering**

. Likabehandlingsorganen skulle ha befogenhet att efter ett klagomål eller på eget initiativ utreda en eventuell överträdelse av likabehandlingen. Personer som upplevt diskriminering ska erbjudas alternativa sätt att lösa tvisten, till exempel medling. För att kunna ta itu med strukturell diskriminering vill ledamöterna också att medlemsländerna ska se till att ett likabehandlingsorgan själv kan inleda domstolsförfaranden.

[**Kampen mot diskriminering: nya regler för att stärka de nationella organen för främjande av likabehandling | Nyhet | Europaparlamentet**](#)

Karriärer och barriärer – en ESO-rapport om skolgång och etablering för unga med utländsk bakgrund

Unga med utländsk bakgrund är en stor och växande grupp i samhället och gruppens utbildningschanser och skolresultat lyfts ofta fram som avgörande för hur det går för dem senare i livet. En utbredd bild är att många barn och ungdomar med utländsk bakgrund har svårigheter i skolan och att bristande kunskaper i svenska språket försvårar möjligheten att tillgodogöra sig utbildning. Men hur väl stämmer den här bilden? Och skiljer den sig mellan olika grupper, till exempel beroende på vid vilken ålder personen invandrat eller om man är född i Sverige men med invandrade föräldrar? Suddas initiala problem i skolan ut med tiden eller accentueras de? I den här rapporten till ESO analyserar Jan O. Jonsson och Carina Mood hur skolgången ser ut för gruppen; deras utbildningsresultat och den tidiga etableringen på arbetsmarknaden samt olika faktorer som kan vara av betydelse för utfallet. Rapporten bygger i huvudsak på data för en kohort – personer födda 1996 – som författarna följer upp till 25 års ålder. Rapporten visar att det på många sätt går bra i skolan för

gruppen, trots de i många fall sämre studieförutsättningarna. De unga har därtill ofta höga ambitioner och ett stort engagemang i skolarbetet. Störst svårigheter är det för de unga som har invandrat relativt sent; i rapporten definierat som vid 9–15 års ålder. Författarna framhåller vikten av att i analys och policy behandla unga med utländsk bakgrund som den heterogena grupp den är för att på så sätt kunna rikta åtgärder till de som löper störst risk för skolmisslyckande.

Jan O. Jonsson är Official Fellow vid Nuffield College, Oxford University och professor i sociologi vid Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet. Hans forskning rör social stratifiering, främst utbildningsojämlikhet och social rörlighet, samt ungas integration och levnadsnivå.

Carina Mood är professor i sociologi vid Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet och affilierad till Institutet för framtidsstudier. Hennes forskning rör integration, fattigdom och ojämlikhet, samt barns och ungas levnadsvillkor.

INTEGRATION OCH MIGRATION UTBILDNING OCH FORSKNING | Författare: Carina Mood och Jan O. Jonsson

https://eso.expertgrupp.se/rapporter/2023_8_karriarer-och-barriarer/

Allt fler svenskar upplever jobbet som psykiskt ansträngande, visar en rapport från SCB.

[Statistik från SCB](#) visar att allt fler svenskar upplever sitt jobb som psykiskt ansträngande. Sedan 1980-talet har andelen förvärvsarbetande mellan 16 och 74 år ökat från 39 procent till rekordhöga 52 procent 2022.

Somliga grupper är mer drabbade än andra. Till exempel svarar fler kvinnor än män att de upplever arbetet som psykiskt ansträngande.

– I början av 80-talet var det ingen skillnad på kvinnor och män men över tid har det ökat. Nu svarar 57 procent av kvinnorna och 49 procent av männen ja. Vi kan bara spekulera om varför andelen är högre bland kvinnor än bland män, men en faktor är att det är vanligare i vissa branscher. Till exempel inom vård och omsorg och inom utbildningsväsendet, där en majoritet av de anställda är kvinnor, är det en högre andel än genomsnittet som upplever jobbet som psykiskt ansträngande, säger Anne Danielsen Rackner, utredare på SCB, som i övrigt inte vill spekulera i vad ökningen beror på.

Situationen känns igen hos fackförbundet Sveriges lärare, som samlar runt 300 000 medlemmar runtom i Sverige.

– Det finns många faktorer som påverkar svenska lärare negativt. Just nu har de en mycket hög arbetsbelastning, säger Simon Sandström som är huvudskyddsombud och förhandlingsombud på förbundets Stockholmsavdelning.

Fakta . Psykiskt ansträngande jobb

- Andelen som har ett psykiskt ansträngande arbete har ökat från 39 procent i början av 1980-talet till 52 procent 2022. År 2020 var motsvarande andel 45 procent.
- 57 procent av kvinnorna jämfört med 49 procent av männen svarar att jobbet är psykiskt ansträngande.
- 56 procent av de mellan 16 och 29 år, jämfört med 32 procent i åldersgruppen 65 till 74, upplever jobbet som psykiskt ansträngande.
- 43 procent svarar att de har svårt att koppla bort arbetet när de är lediga, vilket är en ökning från 36 procent 2020.
- Fler tjänstemän än arbetare upplever svårigheter med att koppla bort arbetet på fritiden.

Källa: SCB

Om undersökningen

Rapporten bygger på statistik från Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), som beskriver levnadsförhållanden för Sveriges befolkning 16 år och äldre inom ett antal områden: hälsa, ekonomi, boende, sysselsättning, välbefinnande och tillit, fritid, sociala relationer, medborgerliga aktiviteter, trygghet och arbetsmiljö.

www.scb.se

Kvinnor föräldralediga mer än tidigare känt

Rapport 2023:11 Vilka föräldrar använder obetald föräldraledighet? En analys av hur mammor och pappor kombinerar föräldrapenning och obetald föräldraledighet

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) visar i den här rapporten på betydelsen av att studera både uttag av dagar med föräldrapenning och användandet av obetald ledighet för att få en fullständig bild av hur föräldrar kombinerar dessa. Exempelvis är föräldrars användning av den totala föräldraledigheten mer ojämfäst än deras användning av föräldrapenning. Det betyder bland annat att mammors frånvaro från arbetsmarknaden är längre än vad uttaget av föräldrapenning visar, särskilt i de fall där föräldraparets ekonomi tillåter det. Det här är en viktig kunskap för både beslutsfattare och arbetsgivare.

Sammanfattning

Föräldraledighet regleras i två olika lagar. Socialförsäkringsbalken reglerar möjligheten att använda föräldrapenning och föräldraledighetslagen (1995:584) fastställer rätten att vara ledig från arbetet för att ta hand om sitt barn. Det här innebär att en förälder som använder föräldrapenning inte nödvändigtvis behöver ta ut föräldrapenning för alla dagar i veckan, utan kan varva betald och obetald ledighet och på så sätt förlänga möjligheten att vara hemma med sitt barn. Det får som konsekvens att den totala föräldraledigheten (både betald och obetald ledighet) ofta är längre än antalet dagar med föräldrapenning. Det betyder att vi inte kan se hela bilden av hur föräldrar använder och fördelar den totala föräldraledigheten mellan sig om vi enbart studerar deras uttag av dagar med föräldrapenning, vilket många tidigare studier har gjort. I den här rapporten har vi därför, med hjälp av ett förhållandevis nytt mått på den obetalda ledigheten, undersökt hur olika grupper av mammor och pappor i olikkönade föräldrapar kombinerar uttag av föräldrapenning (betald ledighet) och rätten att vara föräldraledig utan föräldrapenning (obetald ledighet). Vi har även undersökt om detta skiljer sig för olika grupper sett utifrån inkomst, utbildning och om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda. Undersökningens genomförande Analyserna bygger på data från Försäkringskassans analysdatabaser. Vi utgår från alla barn som är födda i Sverige under åren 2014–2017 och hur deras mammor respektive pappor har använt betald och obetald föräldraledighet fram till och med barnets 24:e levnads månad. Den obetalda ledigheten är Försäkringskassans mått på beräknad obetald föräldraledighet. Beräkningarna är baserade på föräldrars Sammanfattning 8 uttagsmönster av föräldrapenning och befintligt regelverk. Enkelt uttryckt är den obetalda ledigheten dagar i ”glappet” mellan dagar då en förälder tar ut betald ledighet. Mammor är obetalt föräldralediga i nästan fyra månader under barnets första två år. Mammor använder obetald föräldraledighet främst under hela barnets första

år då de också tar ut större delen av sin föräldrapenning. Pappor använder obetald ledighet främst när barnet är mellan 6 och 12 månader, alltså innan de tar ut större delen av sin föräldrapenning. Vi ser också att mammor i genomsnitt är obetalt föräldralediga i nästan fyra månader under barnets första två år. Det motsvarar 31 procent av mammans totala ledighet. Pappor är i genomsnitt obetalt föräldralediga i knappt en månad, eller 25 procent, av sin totala ledighet under barnets första två år. Även om mammor är totalt lediga avsevärt längre än papporna ser vi att både mammor och pappor är föräldralediga betydligt längre än deras uttag av dagar med föräldrapenning visar. Tydlig skillnad mellan olika grupper i hur de använder obetald ledighet När vi undersöker mammor och pappor var för sig för att se hur olika grupper av mammor respektive pappor kombinerar betald och obetald föräldraledighet ser vi följande: – Mammor och pappor med högre inkomst är mer obetalt lediga än mammor och pappor med lägre inkomst. – Högutbildade mammor och pappor är mer obetalt lediga än mammor och pappor med låg utbildning. – Inrikes födda mammor och pappor är mer obetalt lediga än mammor och pappor som är utrikes födda.

Sammanfattning 9 Mammor i resursstarka föräldrapar är mer obetalt föräldralediga När vi undersöker hur olika grupper av föräldrapar fördelar den betalda och obetalda föräldraledigheten mellan sig ser vi följande: – Föräldrapar som har mer resurser, i form av hög inkomst och hög utbildning, och föräldrapar där båda är inrikes födda är totalt föräldralediga längre än övriga föräldrapar. – Mammor i föräldrapar som har mer resurser och mammor i föräldrapar där båda är inrikes födda är mer obetalt lediga och mindre betalt lediga än övriga mammor. – Pappor i föräldrapar som har mer resurser och pappor i föräldrapar där båda är inrikes födda är mer obetalt lediga och mer betalt lediga än övriga pappor. – Mammor i mer resursstarka föräldrapar, där papporna tar ut en relativt stor del av föräldrapenningen, är totalt föräldralediga förhållandevis länge genom att vara mer obetalt lediga under barnets första två år. Den totala föräldraledigheten är mindre jämställd än uttaget av föräldrapenning En

övergripande bild av hur många föräldrar som delar lika på den totala föräldraledigheten visar att den totala föräldraledigheten är mindre jämställd än uttaget av föräldrapenning. Det innebär att andelen föräldrar som delar lika på den totala föräldraledigheten är mindre än andelen föräldrar som delar lika på den betalda ledigheten. Kortare ledighet bland par som inte delar lika på föräldrapenning När vi undersöker hur föräldrapar som delar lika på föräldrapenningen eller som inte delar lika kombinerar betald och obetald föräldraledighet ser vi att föräldrar som delar lika på föräldrapenningen är lediga längre än föräldrapar som inte delar lika på Sammanfattning 10 föräldrapenningen. Men hur det skiljer sig ser olika ut för olika grupper: – Oavsett föräldrarnas inkomstnivå är föräldrapar som delar lika på föräldrapenningen lediga längre och använder mer obetald ledighet än de som inte delar lika på föräldrapenningen. – Föräldrapar med hög utbildning och som delar lika på betald ledighet är lediga längre och använder mer obetald ledighet än föräldrapar med låg utbildning och som delar lika på föräldrapenningen. – Föräldrapar som är inrikes födda och som delar lika på betald ledighet är lediga längre och använder mer obetald ledighet än föräldrapar där båda är utrikes födda och som delar lika på föräldrapenningen. Kombinationen av betald och obetald föräldraledighet ger en mer fullständig bild Vår undersökning visar att det framträder en annan bild av mammors och pappors föräldraledighet när vi tittar på både den betalda och den obetalda ledigheten i kombination. Att bara utgå från föräldrars uttag av föräldrapenning – till exempel när det gäller hur jämställd den totala föräldraledigheten är, vilka grupper som är hemma längst med sina barn och hur länge mammor respektive pappor är borta från sina arbeten – ger därför en ofullständig bild av hur föräldraförsäkringen fungerar i praktiken. Regelverk och könsspecifikt uttagsmönster skapar olika förutsättningar att vara föräldraledig Mammor och pappor har olika förutsättningar att vara obetalt föräldralediga. Det följer av hur regelverken ser ut – rätten att vara föräldraledig, reglerna för föräldrapenning samt SGI-skyddet

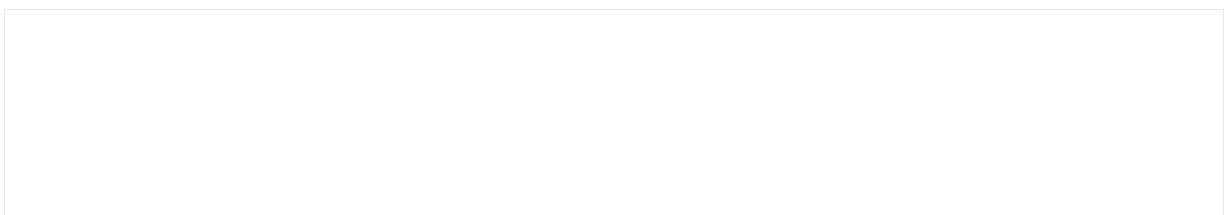
– i kombination med hur föräldrapar väljer att använda betald och obetald föräldraledighet. Vi ser att mammor använder större delen av både betald och obetald föräldraledighet under hela barnets första år. Pappor använder obetald ledighet när barnet är 6–12 månader men tar ut merparten av sin Sammanfattning 11 föräldrapenning när barnet är 12–18 månader. Att både mammor och pappor använder en mindre del av de obetalda dagarna efter att barnet fyllt ett år kan kopplas till reglerna om sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Dessa regler innebär att en förälders SGI är skyddad under barnets första år om föräldern helt eller delvis är föräldraledig med eller utan föräldrapenning. Det betyder att en förälder som vill vara föräldraledig efter barnets ettårsdag behöver ta ut föräldrapenning minst fem dagar i veckan för att skydda sin SGI i händelse av exempelvis sjukdom eller vid behov av tillfällig föräldrapenning. Samtidigt har en förälder rätt, enligt föräldraledighetslagen, att vara helt ledig från arbetet till dess att barnet är 18 månader, vilket gör det möjligt för föräldrar att dryga ut den totala föräldraledigheten med obetald ledighet. Eftersom mammor och pappor har olika uttagsmönster när det gäller föräldrapenningen betyder det att 12-månadersregeln för SGI-skyddet får olika konsekvenser för mammors respektive pappors möjlighet att använda obetald ledighet. Mammor i resursstarka föräldrapar kompenserar pappans uttag av föräldrapenning med obetald ledighet. Den totala föräldraledigheten skiljer sig förhållandevis lite åt mellan olika grupper av mammor respektive pappor. Skillnaderna ligger främst i hur olika grupper av mammor respektive pappor kombinerar och fördelar den betalda och den obetald ledigheten mellan sig. Det är framför allt mammor i föräldrapar med mer resurser, i form av inkomst och utbildning, som använder sig av obetald ledighet under barnets första två år, vilket förmodligen beror på att de anser sig ha råd med det. Vi ser också att mammor i mer resursstarka föräldrapar, där pappan tar ut relativt många dagar med föräldrapenning, ändå totalt sett är föräldralediga förhållandevis länge. För att kunna vara lediga länge, samtidigt som pappan använder fler föräldrapenningdagar, är mammorna i

stället mer obetalt lediga. Det kan tolkas som att mammor i mer resursstarka föräldrapar kompenserar pappornas betalda ledighet genom att vara mer obetalt lediga, för att på så sätt kunna vara hemma längre under barnets första två år. De här resultaten visar att mammor i mer resursstarka föräldrapar i större utsträckning nyttjar flexibiliteten i föräldraförsäkringen jämfört Sammanfattning 12 med andra mammor. Mer resursstarka föräldrar har förmodligen också råd att spara dagar med föräldrapenning för att ta ut dem när barnet har blivit något äldre. Det är en möjlighet som troligtvis är mer begränsad för föräldrar med mindre ekonomiska resurser. Inrikes födda mammor är totalt föräldralediga längre än utrikes födda mammor. Vår undersökning visar att inrikes födda föräldrar, och framför allt mammorna i dessa föräldrapar, är hemma längre under barnets första två år och därmed borta från arbetsmarknaden under en längre tid än utrikes födda föräldrar. Det här belyser vikten av att ta hänsyn till både betald och obetald föräldraledighet i studier av föräldraförsäkringens funktion och effekter, för att inte underskatta föräldraledigheten och för att jämförelser mellan olika grupper inte ska bli missvisande. Det kan vara särskilt relevant när det gäller framtida förändringar i föräldraförsäkringen och även i studier om hur föräldraledigheten påverkar kvinnors arbetsmarknadsanknytning och barnafödande. Längre ledighet och mer obetald ledighet om föräldrar delar lika på betald ledighet. Den totala föräldraledigheten, både betald och obetald ledighet, är mindre jämställd än föräldrars uttag av föräldrapenning. Föräldrar som delar lika på föräldrapenningen är också totalt föräldralediga under en längre tid under barnets första två år än föräldrar som inte delar lika på föräldrapenning. Det är ett genomgående mönster oavsett om vi tittar på föräldrarnas inkomst, föräldrarnas utbildningsnivå, eller om ena eller båda föräldrarna är inrikes eller utrikes född. Orsaken till att föräldrapar som delar lika på föräldrapenningen är föräldralediga längre är inte enbart att de är mer obetalt lediga än övriga föräldrapar. En del av förklaringen är att båda föräldrarna använder både betald och obetald ledighet. Det innebär att

föräldrarna tillsammans har större möjlighet att dra ut på föräldraledigheten och vara hemma längre med sitt barn än om mamman använder större eller hela delen av den totala föräldraledigheten. Sammanfattning 13 Ojämställdhet och ojämlikhet framträder tydligare i den totala föräldraledigheten I teorin är föräldraledighetslagen och reglerna som rör föräldrapenning neutrala sett ur ett jämställdhetsperspektiv. Men i praktiken är föräldrars beteende när det gäller användningen av föräldraledigheten både ojämställt och ojämlikt. Det framträder tydligt när vi tittar på både den betalda och den obetalda föräldraledigheten. Ojämställdheten ligger i att mammor totalt sett är föräldralediga betydligt längre än pappor även inom föräldrapar som delar lika på föräldrapenningen. Pappor använder i huvudsak betalda dagar, samtidigt som mammor använder ett betydande antal obetalda dagar som i vissa fall är fler än pappans totala dagar med föräldraledighet. Det betyder att ojämställdheten förstärks när vi också tar hänsyn till den obetalda föräldraledigheten. Ojämlikheten ser vi i att föräldrar med mindre ekonomiska resurser, låg utbildning samt föräldrar som är utrikes födda inte har samma möjlighet att använda flexibiliteten i föräldraförsäkringen och dryga ut föräldrapenningen med obetald ledighet. Det beror förmodligen på att de inte anser sig ha råd att varva betald och obetald ledighet. Vi kan även konstatera att mammor i resursstarka föräldrapar, som använder färre dagar med föräldrapenning, ändå är borta från arbetet under en ganska lång period eftersom de drar ut på ledigheten genom att använda obetald ledighet. Det kan i sin tur få vissa konsekvenser. Det kan öka mammors ekonomiska beroende av den andra föräldern under själva föräldraledigheten. En ojämställd fördelning av föräldraledigheten kan även bidra till att mammor får en sämre inkomstutveckling och karriärmöjligheter än pappor, samt på längre sikt även få en lägre pension. Om vi endast utgår från föräldrars fördelning av föräldrapenning riskerar vi att överskatta jämställdheten i föräldraledigheten. Det är därför inte tillräckligt att enbart använda föräldrapenningen som en indikator för jämställdhet och ett verktyg för att öka

pappors uttag av föräldrapenning. Risken är då överhängande att bilden av jämställdheten i föräldraförsäkringen delvis är en chimär. Sammanfattning 14 Olika vägval beroende på politikens mål Den här granskningen har identifierat ett antal områden som sätter föräldrars föräldraledighet och de styrande regelverken i ett delvis nytt ljus. Om och hur detta är något som ska föranleda en förändring av regelverket är en politisk fråga. Vi lyfter ändå några tänkbara vägval beroende på vilka de politiska målen är. Om målet är att öka pappors totala föräldraledighet och förbättra möjligheten för en jämställd föräldraledighet pekar resultaten från den här rapporten på att enbart reserverade månader av föräldrapenningen inte är tillräckligt. Reserverade månader kan därför behöva kompletteras med andra åtgärder som också omfattar den obetalda föräldraledigheten. Om målet är att ge mammor och pappor, samt föräldrar med mer respektive mindre resurser, mer likvärdiga förutsättningar att vara föräldralediga är det tänkbart att regelverket behöver ses över. I praktiken ger regelverket mammor och pappor, samt olika socioekonomiska grupper, skilda förutsättningar att använda flexibiliteten i föräldraförsäkringen. Om målet är att föräldrar ska vara föräldralediga när barnet är litet, samt öka föräldrars incitament att snabbare återgå till arbetet, är det tänkbart att möjligheten att vara obetalt ledig behöver ses över. Men en begränsning av denna möjlighet skulle vara ett avsteg från den flexibilitet som finns i dag. ISF tar inte ställning till om regelverken behöver förändras. Men vi kan, mot bakgrund av den här rapporten, konstatera att den som vill förändra ledighetsmönstren för olika grupper behöver ta hänsyn till både den betalda och den obetalda föräldraledigheten.

(www.isf.se)



Demokratins berggrund under hot över hela världen

STOCKHOLM – Demokratins grundval försvagas över hela världen, där hälften av länderna drabbas av demokratiska nedgångar, allt från felaktiga val till inskränkta rättigheter, såsom yttrande- och mötesfrihet, enligt en ny rapport från International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), en mellanstatlig organisation med huvudkontor i Stockholm.

Denna försämring har förvärrats av urholkningen av formella "checks and balances" – val, parlament och domstolar – som har kämpat för att upprätthålla lagen och ställa politiker till svars. Denna nedgång kommer eftersom levnadskostnadskrisen, klimatförändringarna och Rysslands krig mot Ukraina utgör enorma utmaningar för valda ledare.

Nästan hälften (85) av de 173 undersökta länderna har drabbats av en nedgång i minst en nyckelindikator på demokratisk prestation under de senaste fem åren, baserat på 17 mått som sträcker sig från medborgerliga friheter till rättsligt oberoende. 2022 var det sjätte året i rad då länder med nettonedgångar var fler än de med nettoförskott, den längsta nedgången i rad sedan våra rekord började 1975. Nedgångarna spänner över hela världen från Sydkorea till Benin och Brasilien, från Kanada till El Salvador och Ungern.

Det finns gröna skott, med förvånansvärt högt politiskt deltagande och minskande nivåer av korruption, särskilt i Afrika. Organisationer och rörelser som valledningsorgan (EMB), anti-korruptionsbyråer och rättighetsinstitutioner agerar som nya kontroller och balanser genom att förhindra maktmissbruk.

"Många länder kämpar nu även med grundläggande aspekter av demokrati", säger Internationella IDEA:s generalsekreterare Kevin Casas-Zamora. "Men medan många av våra formella institutioner som lagstiftande församlingar försvagas, finns det hopp om att dessa mer informella kontroller och avvägningar, från journalister till valorganisatörer och anti-korruptionskommissionärer, framgångsrikt kan bekämpa auktoritära och populistiska trender."

Genom att inse komplexiteten i demokratiska prestationer, rankar [**"The Global State of Democracy 2023 Report – The New Checks and Balances"**](#) för första gången länder i fyra huvudkategorier av demokratisk prestation snarare än en övergripande klassificering. Dessa fyra kategorier är representation, rättigheter, rättsstat och deltagande.

Representationen – trovärdiga val och effektiv parlamentarisk tillsyn – har försämrats, även i välpresterande demokratier som Costa Rica och Portugal. En våg av statskupp i Afrika (senast i Niger och Gabon) lyfte också fram denna oroande globala trend.

Rättsstatsprincipen – som rättsväsendets oberoende och i vilken grad människor är fria från politiskt våld – har försvagats globalt, inklusive i länder som Österrike, Ungern och Peru.

Alla regioner har drabbats av en urholkande respekt för grundläggande rättigheter, inklusive yttrandefrihet och mötesfrihet, inklusive i Österrike, El Salvador, Italien, Senegal och Slovenien.

Men deltagandet – ett mått på hur involverade medborgarna är i demokratiska uttryck under och mellan valen – har stärkts i många länder, inklusive Etiopien, Zambia och Fiji. Många etablerade demokratier upplever motgångar inom dessa nyckelkategorier under de senaste fem åren, allt från minskad social gruppjämlighet i USA, pressfrihet i Österrike och tillgång till rättvisa i Storbritannien.

Sammanfattningsvis rekommenderar rapporten politiska åtgärder för att stärka global demokratisk förnyelse, inklusive stöd till oberoende EMB och domstolar; fullt engagemang från regeringar för att skydda det civila rummet, och rättsligt skydd för oberoendet för institutioner som skyddar val, utreder korruption och övervakar regeringsprogram.

Den globala rapporten omfattar 173 länder och kommer att presenteras den 2 november 2023, 17:00 CET under ett globalt livestreamat evenemang, inklusive keynote-meddelanden från HE Dr Mokgweetsi EK Masisi, Botswanas president och HE Dr José Ramos-Horta, Timor-president- Leste.

<https://www.idea.int/publications/catalogue/global-state-democracy-2023-new-checks-and-balances>

Andelen kvinnliga professorer på några svenska universitet år 2022

Universitet	%
Chalmers	20
Göteborgs universitet	39
Handelshögskolan i sthlm	19
Karlstad universitet	33
Karolinska institutet	21
Malmö universitet	39
Luleå tekniska	28
Mälardalens universitet	41

Sverige näst sämst i EU på kvinnligt företagande

En ny rapport från Svenskt Näringsliv och Entreprenörskapsforum visar att Sverige är näst sämst i EU avseende andelen kvinnor som driver företag. Det är djupt olyckligt, skriver Emma Knaggård Wendt, generalsekreterare Ownershift och Patricia Olby Kimondo, grundare Double Up Impact.

Av Sveriges cirka 500 000 företagare är omkring var fjärde kvinna. Det är en mycket låg andel ur ett europeiskt perspektiv och ligger en bra bit under genomsnittet i EU. Högst andel kvinnliga företagare bland länderna i EU har Luxemburg, Litauen och Lettland, lägst är andelen i Rumänien och Malta.

År 2022 var knappt 28 procent av [företagarna](#) i Sverige kvinnor. Det kan jämföras med EU-snittet som samma år uppgick till cirka 33 procent. Sverige återfinns därmed tydligt i den nedre halvan av länder. Högst andel kvinnliga företagare återfinns i Luxemburg där omkring 44 procent av företagarna var kvinnor 2022. Längst ned på listan hamnar Rumänien med endast 24,2 procent. När det kommer till andelen kvinnliga företagare med anställda placerar sig Sverige dock betydligt bättre i jämförelse med andra europeiska länder. Nära 27 procent av de kvinnor som driver företag i Sverige har också anställda i sina företag. Det är samma andel som genomsnittet för EU-länderna. Ser man till andelen kvinnor som driver företag under en längre tidsperiod har trenden varit något ökande under stora delar av 2000-talet. Från en nivå där färre än var fjärde företagare var kvinna 2002 till en nivå på knappt 30 procent 2016. Det är en ökning med drygt 4 procentenheter, vilket är högre än utvecklingen i EU under samma period. Under de senaste åren har utvecklingen dock brutits och andelen kvinnor som driver företag i Sverige minskat.

www.ekonomifakta.se

Fler utländska studenter vid svenska lärosäten

Antalet utländska studenter vid svenska universitet och högskolor fortsätter öka. Totalt studerade nästan 41 700 inresande studenter vid lärosätena under läsåret 2022/23, visar statistik från Universitetskanslersämbetet. Antalet

inresande studenter vid svenska universitet och högskolor fortsätter att öka, och är nu något högre jämfört med åren innan pandemin. Det visar ny officiell statistik för läsåret 2022/23.

Mest ökade utbytesstudenterna, men även de så kallade freemover-studenter, alltså de som ordnat sina utlandsstudier själva, var fler än läsåret 2021/22. Totalt studerade nästan 41 700 inresande studenter vid de svenska lärosätena läsåret 2022/23. Det är en ökning med drygt 1 900 studenter (eller 5 procent) jämfört med läsåret innan. Läsåret 2022/23 var antalet freemover-studenter drygt 28 700 och antalet utbytesstudenter drygt 13 000. Detta motsvarar en ökning med 2 procent respektive 12 procent jämfört med läsåret 2021/22.

Även antalet nya inresande studenter, alltså studenter som inte tidigare läst i Sverige, ökade från knappt 23 900 till drygt 25 500. Det motsvarar en ökning med 7 procent. Antalet är nu något högre jämfört med åren innan pandemin. Läsåret 2022/23 kom totalt nästan 12 800 nya utbytesstudenter, vilket var drygt 1 300 fler än läsåret innan. Även de nya inresande freemover-studenterna ökade. Läsåret 2022/23 var de nästan 12 800, vilket var en ökning med 3 procent jämfört med läsåret innan.

www.uha.se

Livspusslet som inte går ihop

En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Jämställdhetsmyndighetens uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet visar att

kvinnor tar ett större ansvar än män för det obetalda hemarbetet och omsorgen av de egna barnen. Kvinnor och män har inte heller möjlighet att på lika villkor ge obetald omsorg till äldre och andra närstående. Kvinnor betalar ett pris för detta omsorgsarbete som syns i form av sämre hälsa, färre sociala kontakter och sämre ekonomi då även arbetslivet påverkas.

Regeringen har gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att följa upp det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämn fördelning mellan kvinnor och män av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Delmålet utgår ifrån att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

Målet om det obetalda hem- och omsorgsarbetet utspelar sig i hög grad kring människors vardag och adresserar frågor som vem som städar, handlar samt klipper gräset och vem som ger omsorgen om de egna barnen, en åldrande förälder eller andra anhöriga. Genom en jämn fördelning av det obetalda arbetet i hemmet eller omsorg om en annan person får kvinnor och män samma möjlighet att upprätthålla sociala kontakter, utvecklas på arbetsmarknaden och odla ett ideellt eller politiskt engagemang på sin fritid.

Jämställdhetsmyndighetens samlade bedömning av delmålet är att det obetalda hem- och omsorgsarbetet är ojämnt fördelat. Med anledning av att delmålet fortfarande inte är uppnått ger Jämställdhetsmyndigheten förslag som är inriktade på att jämna ut fördelningen av det obetalda arbetet mellan kvinnor och män.

SAMMANFATTNING Regeringen har gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att följa upp det jämställdhetspolitiska delmålet om en jämn fördelning mellan kvinnor och män av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Delmålet utgår ifrån att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha

möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Vi har utgått från regeringens formulering av delmålet när vi har genomfört uppföljningen. Det innebär att analysen berör områdena obetalt hemarbete samt omsorgen om barn, äldre och andra närstående. Vi bedömer även hur väl kvinnor och män har möjlighet att få omsorg på lika villkor. Utifrån vår tolkning av uppdraget och regeringens formuleringar kring delmålet är syftet med denna rapport att följa upp delmålets olika delar för att bedöma måluppfyllelsen. Om möjligt ska vi även komma med förslag för att förbättra utvecklingen mot målen. Kvinnor utför mer obetalt hemarbete än män I uppföljningen konstaterar vi att kvinnor fortfarande utför mer obetalt arbete än män. SCB senaste tidsanvändningsundersökning visar att den ojämna fördelningen av obetalt hemarbete främst kan härledas till vardagens hushållsarbete. Kvinnor diskar, lagar mat, städar och tvättar mer än män. Män utför dock mer underhållsarbete i och runt hemmet så som att montera möbler, måla samt installera ny teknik. Män lägger också mer tid än kvinnor på ekonomin och att underhålla bilen. Alla dessa aktiviteter tar tid att utföra men är sällanaktiviteter vilket får oss att dra slutsatsen att den tid som män lägger på ekonomi och underhållsarbete inte kompenserar för den tid kvinnor lägger på hushållsarbete. Det finns också en rad aktiviteter kopplade till hemmet som kvinnor och män gör i lika stor utsträckning. Dit hör aktiviteter som att sköta trädgården, utföra olika typer av ärenden, planera och organisera olika aktiviteter samt handla. Kvinnor ger mer omsorg än män till de egna barnen Oavsett vilket eller vilka mått vi tittar på är slutsatsen att kvinnor ger mer omsorg än män till de egna barnen. Kvinnor är mer föräldralediga än män och tar mer ledigt från jobbet för att vårda sjuka barn. Kvinnor ägnar också mer tid än män åt tillsyn av sina barn, och när föräldrarna separerar är det oftast kvinnan som tar det primära omsorgsansvaret. Att kvinnor tar ett större ansvar för omsorgen av de egna barnen, i kombination med att sköta en större del av hushållsarbetet, gör också att kvinnor har mindre utrymme att planera sin dag. Den dagliga omsorgen om barn tillsammans med exempelvis matlagning och

diskning gör att kvinnor tillbringar en större andel av sin tid, jämfört med män, i eller i nära anslutning till hemmet. Dessa mönster framträder i tidigare undersökningar. Kvinnor och män har inte möjlighet att på lika villkor ge omsorg till äldre och andra närstående Den obetalda omsorgen till äldre och andra närstående är inom många områden relativt jämnt fördelad mellan kvinnor och män. Dock ökar kvinnors omsorg mer än mäns när omsorgsbehovet ökar. Kvinnors och mäns omsorgsarbete skiljer sig också åt när det

Jämställdhetsmyndigheten | Rapport 2023:17

Hon hittade nyckelfaktorer bakom könsskillnader på arbetsmarknaden

Nobelpristagare Claudia Goldin

Harvard University, Cambridge, MA, USA

”för att ha förbättrat vår förståelse av kvinnors arbetsmarknadsutfall”

Årets ekonomipristagare, Claudia Goldin, var först med att ge en helhetsbild av kvinnors inkomster och deltagande på arbetsmarknaden genom århundradena. Hennes forskning belyser drivkrafterna bakom förändringarna och pekar på de huvudsakliga orsakerna till de skillnader mellan könen som kvarstår än i dag.

Kvinnor är kraftigt underrepresenterade på arbetsmarknaden globalt sett, och när kvinnor väl arbetar tjänar de mindre än män. **Claudia Goldin** har grävt i arkiven och med hjälp av över 200 år av data från USA förklarat hur och varför skillnader i löner och sysselsättningsgrad förändrats över tid.

Hon visar varför kvinnors deltagande på arbetsmarknaden inte gått spikrakt uppåt under hela perioden, utan i stället formar en kurva som liknar ett U.

Andelen gifta kvinnor som yrkesarbetade minskade i samband med övergången från jordbrukssamhället till industrisamhället i början av 1800-talet, men började därefter öka när tjänstesamhället växte fram i början av 1900-talet. Enligt Goldin är de bakomliggande orsakerna både de strukturomvandlingar som skett och att sociala normer rörande hem och barn gradvis förändrades.

Under hela 1900-talet har kvinnor valt att utbilda sig i allt högre grad. Och i de flesta höginkomstländer har kvinnor numera avsevärt högre utbildningsnivå än män. Goldin visar att tillgången till p-pillret skyndade på denna, historiskt sett, revolutionerande förändring genom att ge kvinnor nya möjligheter att planera för en yrkeskarriär.

Men trots moderniseringar, ekonomisk tillväxt, och en stadig ökning i andelen kvinnor som yrkesarbetar på 1900-talet, tog det lång tid innan inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män började minska. En del av förklaringen är enligt Goldin att beslut om utbildning fattas i relativt ung ålder men påverkar hela den framtida yrkeskarriären. Om förväntningarna på en yrkeskarriär baserar sig på hur tidigare generationer har haft det – och de unga kvinnornas mammor inte återgick till arbetet förrän barnen vuxit upp – kommer utvecklingen att gå långsamt.

Historiskt sett har det varit möjligt att förklara löneskillnaderna relativt väl med skillnader i utbildning och val av yrke. Men, som Goldin också har visat, så finns det fortfarande stora löneskillnader mellan män och kvinnor med samma yrken. Dessa inkomstskillnader uppstår i hög grad i samband med att första barnet föds.

– Att förstå kvinnors roll på arbetsmarknaden är viktigt för samhället. Tack vare Claudia Goldins banbrytande forskning vet vi mycket mer om de underliggande

faktorerna och vilka hinder som kan behöva undanröjas i framtiden, säger Jakob Svensson, ordförande för ekonomipriskommittén.

<https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2023/213265-press-release-swedish/>

Tips

Ny EU-studie: Utbredd rasism mot svarta i Europa – stor minskning i Sverige.

Andelen svarta människor som uppger att de utsatts för rasism under de senaste fem åren har ökat i de 14 undersökta EU-länderna från 39 procent 2016 till 45 procent 2022. Det visar en ny studie från EU-byrån för grundläggande rättigheter, FRA. (<https://www.europaportalen.se/tema/arkiv/framlingsradsla>

Kolla också in den senaste undersökningen, attraktiv arbetsgivare och var de yngre vill arbeta

[Professionals 2023 - Universum Sweden \(universumglobal.com\)](https://www.universumglobal.com)

Två viktiga EU direktiv som du behöver

känna till:

- 1. EU-direktiv 2022/2464 om hållbarhetsrapportering som kommer att omvandlas till lagändringar i svensk lag. Förslaget är att dessa ändringar ska gälla från 1 januari 2024.**

- 2. Direktiv (EU) 2023/970 om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete genom insyn i lönesättningen och efterlevnadsmekanismer**

Påminner om alla gratis utbildningar som du kan ta del av på

www.euroquality.se/verktyg/eutbildning



Hösthälsningar från Ann-katrine Roth